

ข้าวฟ่างไม้กวาด

พันธุ์ เดยูบี 1

- ข้าวฟ่างไม้กวาด
- ลักษณะเด่นของข้าวฟ่างไม้กวาด
- พันธุ์
- ลักษณะทางการเกษตร และคุณภาพในการทำไม้กวาด
- ฤดูปลูก
- การเตรียมดิน
- วิธีปลูก
- การปฏิบัติดูแลรักษา
- โรคและแมลงศัตรู
- การเก็บเกี่ยว
- การซื้อขายรวงข้าวฟ่างไม้กวาด

เรียบเรียง : อารงศิลป์ โพธิ์สูง ศูนย์วิจัยพืชข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เผยแพร่โดย : กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร

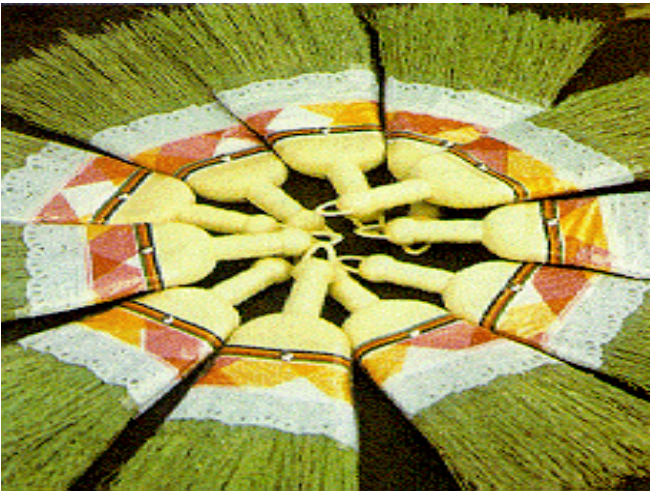
จัดทำเอกสารเผยแพร่โดย : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ข้าวฟ่างไม้กวาด

เป็นพืชชนิดเดียวกับข้าวฟ่างทั่วไป แต่มีลักษณะรวงเมล็ดแตกต่างกัน คือ รวงข้าวฟ่าง มีแขนงเรียกว่าแส้ แตกออกจากจุดเดียวกับที่ฐานรวง แส้มีความเหนียวสปริงตัวได้ดี ไม่เปราะหรือหักง่าย เมล็ดมีขนาดค่อนข้างเล็ก มีเปลือกหุ้มสีดำหรือสีน้ำตาลเป็นมันวาว หุ้มเมล็ดไว้เกือบมิดมีก้านรวงเหนียว จึงใช้ทำเป็นไม้กวาดได้ดี

การใช้ประโยชน์

ส่วนใหญ่เป็นการเก็บเกี่ยวรวงไปใช้ในอุตสาหกรรมทำไม้กวาดแปรงทาสีพู่กันและแปรงขัดฝุ่น รวงที่หมดเมล็ดออกแล้วนำไปย้อมสีทำสิ่งประดับบ้าน ส่วนเมล็ดล้าต้นและใบใช้เป็นอาหารสัตว์ได้

ลักษณะเด่นของข้าวฟ่างไม้กวาด

1. ทนทานต่อสภาพความแห้ง เจริญเติบโตได้ดีในดินแทบทุกชนิด ยกเว้นพื้นที่ที่เป็นทรายจัด หรือที่ลุ่มมีน้ำขัง
2. อายุการเก็บเกี่ยวสั้น ใช้เวลาดังแต่ปลูกจนถึงตัดรวงเพื่อทำไม้กวาดเพียง 65 วันเท่านั้น จึงสามารถปลูกเป็นพืชรองหลังจากปลูกเป็นพืชหลักอื่นๆ แล้ว
3. ลำต้นใช้เลี้ยงสัตว์ หลังจากตัดรวงแล้ว ลำต้นข้าวฟ่างไม้กวาดยังสดอยู่สามารถตัดไปเป็นอาหารสัตว์ เช่น วัว ควาย ได้อีก
4. ไร่ต่อไร่ ถ้ามีฝนพอเพียงภายหลังตัดรวงและต้นแล้ว สามารถไถต่อข้าวฟ่างไม้กวาดให้เจริญงอกงาม เพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อีกครั้งหนึ่ง

พันธุ์

ปัจจุบันเป็นพืชที่มีเมล็ดสีน้ำตาลดำ โดยบริษัทเอกชนนำมาจากประเทศไต้หวัน แล้วขายเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกรปลูก โดยมีสัญญาจะรับซื้อรวงคืน ราคาจึงขึ้นอยู่กับบริษัทเป็นผู้กำหนด ซึ่งที่ศูนย์วิจัยข้าวโพดข้าวฟ่างแห่งชาติ แนะนำคือ **พันธุ์เคยูบี 1**

ลักษณะทางการเกษตร และคุณภาพในการทำไม้กวาด

พันธุ์เคยูบี 1 ที่แนะนำมีลักษณะเด่นคือ ให้ผลผลิตรวงสูง ถึงไร่ละ 910 กิโลกรัม อายุถึงวันออกดอก 55 วัน อายุถึงวันเก็บเกี่ยว 64 วัน ความสูงของลำต้น 180 เซนติเมตร ต้นหักล้ม 3.5 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตเมล็ด ไร่ละ 202 กิโลกรัม ความยาวแส้ 37.5 เซนติเมตร จำนวน 27 แส้ต่อรวง เส้นรอบวงก้านขอ 2.7 เซนติเมตร เป็นข้าวฟ่างไม้กวาดพันธุ์ดีที่เกษตรกร จะได้ใช้เป็นพันธุ์ปลูกต่อไป

ฤดูปลูก

สามารถปลูกได้ตลอดปี แต่การปลูกจะอาศัยน้ำฝนมากกว่าอาศัยน้ำชลประทาน

ฤดูปลูกมี 2 ช่วง คือ

- ช่วงต้นฤดูฝน เริ่มปลูกเดือนมีนาคม เก็บเกี่ยวรวงจำหน่ายในเดือนพฤษภาคม
- ช่วงปลายฤดูฝน เริ่มปลูกเดือนสิงหาคม - กันยายน สามารถเก็บเกี่ยวรวง จำหน่ายในเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน

การเตรียมดิน

ก่อนปลูกข้าวฟ่างไม้กวาดควรไถพรวนดินให้ละเอียดพอสมควรเนื่องจากเมล็ดข้าวฟ่างไม้กวาดมีขนาดเล็กและต้นกล้าค่อนข้างอ่อนแอต่อการเบียดเบียนของวัชพืช หากเตรียมดินไม่ดีข้าวฟ่าง ไม้กวาดจะเจริญเติบโตช้า รวงข้าวฟ่างไม่สมบูรณ์ ผลผลิตต่ำ และคุณภาพไม่ดีเท่าที่ควร

วิธีปลูก

การปลูกข้าวฟ่างไม้กวาดทำได้เช่นเดียวกับข้าวฟ่างทั่วไป คือ ปลูกแบบหยอดเป็นหลุม ให้ระยะห่างระหว่างหลุม 10 เซนติเมตร และระยะห่างระหว่างแถว 50 เซนติเมตร ปลูกหลุมละ 2 ต้น จะใช้เมล็ดพันธุ์ประมาณไร่ละ 2.0 - 2.5 กิโลกรัม

ปัจจุบัน มีการปลูกโดยใช้เครื่องหยอดเมล็ดติดท้ายรถแทรกเตอร์ซึ่งประหยัดเวลาและแรงงานเหมาะสมสำหรับพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่ การปลูกด้วยเครื่องหยอดควรปลูกหลุมละ 1 ต้น ใช้ระยะห่างระหว่างต้น 5 เซนติเมตร และระหว่างแถว 50 เซนติเมตร ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยรองพื้นสูตร 15 - 15 - 15 อัตราไร่ละ 30 กิโลกรัม

การปฏิบัติดูแลรักษา

ควรเอาใจใส่ตั้งแต่ต้นข้าวฟ่างเริ่มงอก ซึ่งจะเป็นภายหลังที่เมล็ดข้าวฟ่างไม้กวาดได้รับน้ำ 3 - 5 วัน ถ้าต้นข้าวฟ่างงอกหนาแน่นมาก ควรถอนแยกออกบ้าง เพื่อให้ต้นที่เหลือ เจริญเติบโตได้ดีให้รวงขนาดใหญ่แล้วและมีจำนวนเมล็ดอรวงมาก

การกำจัดวัชพืชควรกระทำเมื่อข้าวฟ่างอายุ 21 - 28 วัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ข้าวฟ่างไม้กวาด กำลังสร้างตาดอก ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพของรวงข้าวฟ่างโดยตรงในระยะนี้ต้นข้าวฟ่างมีใบชิดเหลือง ลำต้นเล็ก แสดงอาการขาดปุ๋ยไนโตรเจน ควรใส่ปุ๋ยสูตร 21 - 0 - 0 อัตราไร่ละ 30 กิโลกรัม ถ้ามีวัชพืชรบกวนมาก อาจใช้สารกำจัดวัชพืช เช่น อาทราซีน อัตรา 400 กรัมต่อไร่ พ่นหลังหยอดเมล็ดเสร็จ

โรคและแมลงศัตรูพืช

แมลงและศัตรูพืชยังมีไม่มากนักเนื่องจากปลูกกันน้อยและมักจะปลูก สลับกับพืชอื่น โรคที่สำคัญได้แก่ โรคใบไหม้ จะพบโรคนี้เมื่อต้นข้าวฟ่างไม้กวาดติดเมล็ดแล้ว และเริ่มแก่จัดแต่ไม่มีผลกระทบต่อผลผลิตข้าวฟ่างไม้กวาด

ส่วนแมลงศัตรูที่สำคัญก็ยังไม่มากนัก แต่อาจจะพบบ้างในแหล่งที่เคยปลูกข้าวฟ่างมาก่อน และพบในแปลงข้าวฟ่างไม้กวาดที่ปลูกต่ำกว่าแปลงอื่นๆ ในแหล่งดังกล่าวต้นข้าวฟ่างไม้กวาดจะถูกหนอนแมลงวันเจาะทำลายทำให้เกิดอาการยอดแห้ง ในระยะต้นกล้าจึงควรหลีกเลี่ยงการปลูกข้าวฟ่างในแหล่งดังกล่าว ถ้าจะเป็นต้องปลูก ล่ากว่าแปลงอื่นๆ ควรจะหยอดเมล็ดให้มากกว่าปกติ เพื่อให้มีจำนวนต้นที่เหลือรอดจากการทำลายมากพอที่จะให้ผลผลิตได้ หรืออาจใช้สารฆ่าแมลง คาร์โบซัลแฟน 1-2 ครั้ง ในระยะต้นกล้าหรือระยะข้าวฟ่างมี 3-5 ใบ แต่การใช้สารฆ่าแมลงไม่คุ้มกับการลงทุน

การเก็บเกี่ยว

ข้าวฟ่างไม้กวาดจะเริ่มเก็บเกี่ยวได้เมื่อมีอายุ 65 วัน หรือประมาณ 15 วัน หลังออกดอก ระยะนี้เปลือกหุ้มเมล็ดจะเริ่มเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีน้ำตาลอ่อนๆ ส่วนก้านรวงและแฉียงมีสีเขียวอยู่เมื่อนำไปทำไม้กวาดจะได้ไม้กวาดสีเขียวธรรมชาติ แฉียงเหนียวและยืดหยุ่นได้ดีถ้าเก็บเกี่ยวช้าแฉียงแห้งเปราะเป็นสีน้ำตาลไม่สวยงาม เท่าที่ควร ถ้านำไปทำไม้กวาดต้องยอมสีเพื่อให้สวยงามขึ้น ถ้าจะเก็บเกี่ยวเมล็ด ไว้ทำพันธุ์ ต้องปล่อยให้เมล็ดแก่จัด หรือเก็บเกี่ยวเมื่ออายุ 100 วัน

วิธีเก็บเกี่ยว ใช้เคียวหรือมีดตัดก้านให้ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร แล้วมัดเป็นก้านนำไปเข้าเครื่องตัดก้านยาว 30 เซนติเมตร เพื่อจำหน่ายให้แก่โรงงานผลผลิตรวงข้าวฟ่างไม่กวาดที่เกษตรกรเพาะปลูก อยู่ระหว่างไร่ละ 500-1000 กิโลกรัมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธุ์ที่ใช้ปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาของเกษตรกร

การซื้อขายข้าวฟ่างไม่กวาด

โรงงานรับซื้อรวงข้าวฟ่างจากเกษตรกรในราคา กิโลกรัมละ 2.00-2.50 บาท ดังนั้นถ้าเกษตรกรปลูกข้าวฟ่างไม่กวาดไร่ละ 900 กิโลกรัม ก็จะมีรายได้ไร่ละ 1,800-2,250 บาท ปัจจุบันมีโรงงานรับซื้อรวงข้าวฟ่างไม่กวาด เพื่อผลิตไม้กวาด หรือส่งรวงข้าวฟ่างไม่กวาดไปจะหน่ายต่างประเทศหลายแหล่งทั้งที่ จังหวัด นครราชสีมา บุรีรัมย์ อุทัยธานี และนนทบุรี

